EUROPOS
KOMISIJA

Strasbūras, 2014 03 11
COM(2014) 144 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

ES teisingumo darbotvarkė 2020 m. Pasitikėjimo didinimas ir judumo bei augimo skatinimas Sąjungoje

1. ĮVADAS

Per pastaruosius 15 metų ES, remdamasi Mastrichto, Amsterdamo ir Nicos sutartimis, nuolat vystė Europos teisingumo erdvę ir ES teisingumo politiką. Iki 2009 m. šių sričių veiksmams buvo būdinga kitokia negu kitų ES politikos sričių institucinė sąranga. Visų pirma, dar nebuvo sulygintos Europos Parlamento ir Tarybos pozicijos, o prioritetus daugiausiai nustatė Europos Vadovų Taryba, be kita ko priimdama iš dalies labai išsamias penkerių metų programas (Tamperės, Hagos ir Stokholmo programos).

Šiandien, po kelių ES sutarčių pakeitimų, visų pirma 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, ES teisingumo politika yra artima kitoms ES politikos sritims. Ir Europos Parlamentas, ir Taryba tapo teisės aktų leidėjais daugumoje teisminio bendradarbiavimo civilinėse ir baudžiamosiose bylose sričių. 2014 m. gruodžio 1 d. baigsis galutinis pereinamojo laikotarpio etapas. Nebeliks dabartinių Europos Teisingumo Teismo vykdomos teisminės priežiūros apribojimų ir Komisijos, kaip Sutarties sergėtojos įgaliojimų pradėti pažeidimo nagrinėjimo procedūrą srityje, veiklos apribojimų. Komisija ir toliau užtikrins tinkamą ES teisės aktų įgyvendinimą teisingumo srityse.

Kadangi 2014 m. pabaigoje baigiama vykdyti ir Europos Tarybos Stokholmo programa[1], ir jos įgyvendinimo Komisijos veiksmų planas[2], atėjo laikas įvertinti padarytą pažangą ir nustatyti, kokios yra pagrindinės ateities problemos ir kaip jas spręsti.

Šiame komunikate nustatomi politikos prioritetai, kurių reikia laikytis siekiant tolesnės pažangos kuriant visapusiškai veikiančią bendrąją Europos teisingumo erdvę, orientuotą į pasitikėjimo didinimą ir judumo bei augimo skatinimą iki 2020 m.

Į šio Komunikato rengimą Komisija įtraukė platų suinteresuotųjų subjektų ir šalių spektrą, visų pirma per „*Assises de la Justice*“[3] konferenciją, ir gavo labai daug raštiškų nuomonių. Diskusijos taip pat vyko Europos Parlamente[4], Taryboje[5] ir Regionų komitete[6].

Komisijos gairės, susijusios būtent su teismų bendradarbiavimu civilinėse ir baudžiamosiose bylose, skirtos papildyti strategines gaires, kurias nustatys Europos Vadovų Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 68 straipsniu, ir strateginius sprendimus, kuriuos Europos Parlamentas norės priimti, toliau plėtodamas Europos teisingumo erdvę.

2. PASIEKTA PAŽANGA. EUROPOS TEISINGUMO ERDVĖS PAGRINDAS

ES ėmėsi veiksmų sukurti „*vidaus sienų neturinčios laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės*“ pagrindą. Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai ir dėl glaudaus bendradarbiavimo su Europos Parlamentu ir Taryba buvo padaryta nemenka pažanga gerinant bendrosios Europos teisingumo erdvės veikimą.

Tarpusavio pasitikėjimo didinimas

ES teisingumo politika siekta plėtoti Europos teisingumo erdvę, paremtą tarpusavio pripažinimu ir tarpusavio pasitikėjimu, tiesiant tiltus tarp skirtingų valstybių narių teisingumo

---

1 Stokholmo programa „Atvira ir saugi Europa piliečių labui ir saugumui“, OL C 115, 2010 5 4.

2 „Sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę Europos piliečiams. Stokholmo programos įgyvendinimo veiksmų planas“– COM(2010) 171 *galutinis*, 2010 4 20.

3 *Assises de la Justice*.– Būsimos Europos teisingumo politikos formavimas, 2013 m. lapkričio 21–22 d. Darbo rezultatus, diskusijų aprašus ir raštiškas nuomones galima rasti čia: http://ec.europa.eu/justice/events/assises-justice-2013/index_en.htm.

4 Europos Parlamento plenariniame posėdyje ir daugelio komitetų, visų pirma JURI, LIBE, AFCO ir DROI, posėdžiuose.

5 Dviejuose oficialiuose ir dviejuose neoficialiuose Teisingumo ir vidaus reikalų tarybos posėdžiuose, taip pat darbo grupių veiklos lygmeniu (CATS, FREMP ir Civilinių bylų darbo grupėse).

6 CIVEX komisijoje.

sistemų. Tam reikėjo įdiegti tinkamas teisinės apsaugos priemones, kad tiltai, jungiantys valstybių narių teisines sistemas, tikrai būtų saugios struktūros. Valstybių narių tarpusavio pasitikėjimas baudžiamojo teisingumo srityje buvo sustiprintas, visoje ES nuosekliai įdiegiant teisių į teisingą bylos nagrinėjimą rinkinį, tam tikslui priimant visai ES bendrus įtariamų padarius nusikaltimą ar kaltinamų asmenų apsaugos būtiniausius standartus[7]. Pagerinta ir nukentėjusiųjų padėtis viso baudžiamojo procesu metu, užtikrinant būtiniausias nukentėjusiųjų ir jų artimų giminaičių teises, teikiant jiems paramą, konsultacijas ir apsaugą.

Teisingumu skatinamas augimas: indėlis į ekonomikos augimą

Pastaraisiais metais, ypač dėl finansų ir valstybės skolų krizės poveikio ir laikantis strategijos „Europa 2020“, ES teisingumo politika taip pat pradėta teikti paramą ekonomikos atsigavimui, augimui ir struktūrinėms reformoms.[8] ES ėmėsi veiksmų nuosekliai stiprinti pasitikėjimą, kuris būtinas, kad verslas ir vartotojai galėtų naudotis bendrąja rinka, iš tiesų veikiančia taip, kaip veikia vidaus rinka. Sumažinta nebūtinų biurokratinių procedūrų ir išlaidų: dabar vienoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas gali būti be tarpinių procedūrų pripažįstamas ir vykdomas kitoje valstybėje narėje (palaipsniui panaikinti egzekvatūros[9] formalumai civilinėse ir komercinėse bylose). Duomenų apsaugos srityje šiuo metu jau toli pažengusios Europos Parlamento ir Tarybos derybos dėl naujo visos Europos reglamento, kuriuo šiuo metu egzistuojantys 28 nacionaliniai asmens duomenų apsaugą reglamentuojantys teisės aktai bus pakeisti vieningu taisyklių rinkiniu. Vartotojų teisių direktyva, kuri 2014 m. birželio mėn. visapusiškai įsigalios visose 28 ES valstybėse narėse, bus sustiprinta vartotojų sauga, o verslui pateiktas vieningas pagrindinių taisyklių rinkinys, dėl kurio labai sumažės ES masto prekiautojų taisyklių laikymosi išlaidos. Pirmas žingsnis į ES sanavimo ir gelbėjimo kultūrą, kuria siekiama padėti finansinius sunkumus patiriančioms bendrovėms ir individams – vykdomi galiojančių Europos tarpvalstybinių nemokumo teisės nuostatų pakeitimai.

Nacionalinių teisingumo sistemų nepriklausomybės, kokybės ir veiksmingumo gerinimas yra ekonominio koregavimo programų ir Europos semestro dalis. Valstybės narės ir ES institucijos, naudodamos ES teisingumo rezultatų suvestinę, gauna objektyvius, patikimus ir palyginamus duomenis apie nacionalinių teisingumo sistemų efektyvumą.

ES institucijos taip pat ėmėsi veiksmų geriau apsaugoti ES finansinius interesus ir mokesčių mokėtojų pinigus nuo sukčiavimo. Prie šių veiksmų visų pirma priskirtinas Komisijos pasiūlymas įsteigti Europos prokuratūrą, kuriuo siekiama sukurti instituciją, užtikrinančią veiksmingą nusikaltimų ES biudžetui tyrimą ir nusikaltėlių traukimą baudžiamojon atsakomybėn, kad jiems būtų iškeltos bylos ir atgauti pinigai.

Teisingumas piliečiams. Kad piliečiams būtų paprasta siekti teisingumo

ES ėmėsi veiksmų užtikrinti, kad piliečiai galėtų visapusiškai naudotis savo teise judėti, pirkti prekes ir paslaugas ir gyventi kitoje valstybėje narėje. ES piliečiai turi visą gyvenimą turėti galimybių visapusiškai naudotis savo pilietybe ir laisvai jaustis bet kurioje ES vietoje. To buvo pasiekta, pavyzdžiui, supaprastinant teisinius tarpvalstybinio paveldėjimo ir skyrybų aspektus arba pasiūlant sumažinti brangiai kainuojančių biurokratinių procedūrų panaikinant pasenusius reikalavimus tvirtinti dokumentų tikrumą *apostilėmis* arba sertifikuoti vienoje valstybėje narėje atliktus vertimus, skirtus kitai valstybei narei.

---

7 Kasmet ES vykdoma per 8 milijonus baudžiamųjų procesų.

8 Svarbų impulsą tokiam „teisingumu skatinamam augimui“ 2010 m. suteikė Tarybai pirmininkavusi Ispanija (Tarybos išvados dėl teismų bendradarbiavimo remiant ekonominę veiklą, 2010 4 23) ir 2013 m. pirmininkavusi Airija: http://eu2013.ie/media/eupresidency/content/documents/EU-Pres_Prog_A4.pdf, p. 21.

9 Egzekvatūra – tarptautinės privatinės teisės srities sąvoka, kuria nusakomas teismo nuosprendžio, patvirtinančio užsienio šalies teismo nuosprendžio arba sprendimo įgyvendinimą toje šalyje, reikalavimas.

Pagrindinių teisių apsauga

Būdama Sutarčių sergėtoja, Komisija ėmėsi veiksmų užtikrinti pagarbą ES pagrindinių teisių chartijai (toliau – Chartija), įskaitant ES piliečių teises, ir teisinei valstybei. Teisinę galią turinčia Chartija vadovaujasi visos ES institucijos. Komisija taip pat aktyviai siekė užtikrinti pagarbą konkrečioms ES teisės aktais įtvirtintoms teisėms, visų pirma teisei į lygybę, asmens duomenų apsaugai ir vartotojų apsaugai. Šiuo tikslu buvo imtasi veiksmų stiprinti lyčių lygybę, skatinant moterų sprendimų priėmimą.

3. SPRĘSTINOS PROBLEMOS. PASITIKĖJIMO DIDINIMAS IR JUDUMO BEI AUGIMO SKATINIMAS SĄJUNGOJE

Jau pasiekta regimos pažangos, kuriant visapusišką bendrąją Europos teisingumo erdvę, tačiau 2014 m. gruodžio 1 d. pasibaigus pereinamajam laikotarpiui reikia dar daug nuveikti.

Pasitikėjimas. Tarpusavio pasitikėjimas - tai pamatas, ant kurio turi būti kuriama ES teisingumo politika. ES padėjo svarbius tarpusavio pasitikėjimo skatinimo pamatus, bet juos reikia toliau stiprinti užtikrinant, kad piliečiai, praktikuojantys teisininkai ir teisėjai visiškai pasitikėtų bet kurioje valstybėje narėje priimtais teismų sprendimais. Tokioms ES priemonėms, kaip Europos arešto orderis ar taisyklės dėl įstatymų kolizijos tarp valstybių narių, reikia didesnio skirtingų valstybių narių teisingumo institucijų tarpusavio pasitikėjimo. Teismų ir administracijos įstaigų tarpusavio pasitikėjimas jiems padeda pripažinti vienas kito sprendimus ir užtikrinti jų vykdymą ir sudaro galimybes vienodomis sąlygomis siekti teisingumo visose valstybėse narėse. Pagrindinis reikalavimas tarpusavio pasitikėjimui sukurti yra teismų sistemų veiklos nepriklausomumas, kokybė ir efektyvumas[10] ir pagarba teisinei valstybei[11]. Labai svarbi pasitikėjimo sudedamoji dalis yra ta, kad pažangesni teisės aktai virsta kasdiene tikrove. Tam reikia perkelti į nacionalinę teisę ir efektyviai taikyti jau ES lygmeniu priimtus teisės aktus. Be to, reikia efektyvių nacionalinio lygmens vykdymo užtikrinimo priemonių, kad visose valstybėse narėse būtų sudarytos geresnės sąlygos siekti teisingumo.

Judumas. Europiečiai vis aktyviau naudojasi ES Sutartimis jiems suteiktomis teisėmis. Šiuo metu beveik 14 mln. ES piliečių gyvena ne toje valstybėje narėje, kurios piliečiai yra (2009 m. jų buvo 12,1 mln.).[12] Vis daugiau ES piliečių keliauja[13], studijuoja, balsuoja[14], dirba, naudojasi sveikatos priežiūros paslaugomis, tuokiasi[15], augina vaikus, perka nekilnojamąjį turtą, skiriasi[16] ir miršta[17] ne toje valstybėje narėje, kurioje gimė. Net neišeidami iš savo namų vartotojai[18] perka prekes ir paslaugas kitoje valstybėje, įskaitant prekybą internetu. Nors ES piliečiai vis plačiau gali naudotis savo teisėmis, jiems dar kyla kliūčių. Vis dar pasitaiko praktinių ir teisinių sunkumų mėginant kitoje valstybėje narėje

---

10 Komisijos komunikatas „ES teisingumo rezultatų suvestinė. Veiksmingo teisingumo ir plėtros skatinimo priemonė“, COM(2013) 160 *final*, ir Komisijos komunikatas– „ES teisingumo rezultatų suvestinė 2014“, COM(2014) 155.

11 Komisijos komunikatas „Naujos ES priemonės teisinei valstybei stiprinti“, COM(2014) 158.

12 Šiuo metu 13,7 mln. ES piliečių gyvena ne toje valstybėje narėje, kurios piliečiai yra (2009 m. jų buvo 12,1 mln. (Eurostato duomenys)).

13 Europa yra didžiausia pasaulio kelionių rinka, kurioje per metus parduodama daugiau negu 550 mln. kelionių, įskaitant ir keliones už ES ribų. Šaltinis: Eurostato duomenys, pateikti SWD(2013) 263 *final.*

14 1994 m. gyventojų, gyvenančių kitoje valstybėje narėje ir įsiregistravusių joje balsuoti, dalis buvo 5,9 proc. 2009 m. šis skaičius išaugo iki 11,6 proc.

15 Iš 122 mln. santuokų Sąjungoje apytikriai 16 mln. (13 proc.) turi tarpvalstybinį aspektą. Iš 2,4 mln. santuokų, sudarytų Sąjungoje 2007 m., 300 000 turėjo tarpvalstybinį aspektą. Šaltinis: SEK(2011) 327.

16 Europoje gyvena apie 16 mln. tarptautinių porų, ir kasmet mažiausiai 650 000 iš jų turi spręsti klausimą, kaip pasidalyti turtą iširus santuokai ar partnerystei. Šaltinis: SEK(2011) 327.

17 Manoma, kad kasmet tarptautinio paveldėjimo, kurio bendra vertė viršija 120 mlrd. EUR, klausimus sprendžia apie 450 000 Europos šeimų. Šaltinis: SEK(2009) 410.

18 Europoje gyvena daugiau kaip 500 mln. vartotojų. Vartotojų išlaidos sudaro 56 proc. ES BVP, tai rodo, kokią didelę įtaką vartotojai turi Europos ekonomikos augimui. Šaltinis: 2012 m. ES Vartotojų darbotvarkė, COM(2012) 225.

naudotis tomis pačiomis teisėmis, kuriomis naudotasi gimtojoje valstybėje. ES privalo ryžtingai kovoti su šiomis kliūtimis, toliau remdama kovą su piktnaudžiavimais, ypač šiuo metu, kai imama abejoti ES piliečių laisvo judėjimo teise. ES piliečių teisė laisvai judėti ir gyventi bet kurioje ES šalyje yra viena iš keturių pagrindinių ES teisės aktuose įtvirtintų teisių ir ES integracijos pagrindas. Be to, nesant sienų skaitmeniniame elektroniniame pasaulyje, ES skatinama spręsti materialinės teisės aktų sąveikos klausimą.

Augimas. ES teisingumo politika ir toliau turėtų būti remiamas ekonomikos atsigavimas, augimas ir sprendžiamos nedarbo problemos. Reikia imtis struktūrinių reformų, siekiant užtikrinti, kad teisingumo sistemos bus pajėgios greitai, patikimai ir teisingai vykdyti teisingumą; dėl to būtų galima gerokai sutrumpinti teismo procedūras ir skatinti kitų politikos sričių efektyvumą. Verslas ir vartotojai turi pasitikėti, kad galės visoje ES per priimtiną laiką veiksmingai užtikrinti sutarčių vykdymą ir bylinėtis teisme, arba jei įmanoma susitarti be teismo, nepatirdami įvairių keblumų, kurie jiems dar kyla šiandien. Skaitmeninės ekonomikos augimui taip pat reikia piliečių pasitikėjimo ir tikrumo, nes jiems kelia nerimą jų asmens duomenų plataus masto tvarkymas ar stebėjimas, jiems naudojantis interneto paslaugomis.

4. PROBLEMŲ SPRENDIMAS: ĮTVIRTINIMAS, KODIFIKAVIMAS, PAPILDYMAS

Sprendžiant problemas, kylančias kuriant visapusiškai veikiančią Europos teisingumo erdvę, ES teisingumo politika artimiausiais metais turi būti orientuota į tai, kad būtų **įtvirtinama** kas jau pasiekta, kai reikia ir tinkama **kodifikuojami** ES teisės aktai ir praktika, ir esama sistema **papildoma** naujomis iniciatyvomis. Priklausomai nuo problemų pobūdžio, remiantis konkrečių atvejų analize ir poveikio vertinimu, būsimoje ES teisingumo politikoje reikia taikyti įvairius šių metodų derinius.

Taikydama bet kurį iš šių metodų, ES turi visapusiškai atsižvelgti į tai, kad reikia išsaugoti ES teisės sistemų ir tradicijų įvairovę; kad reikia laikytis subsidiarumo ir proporcingumo, kaip ir būtinumo visus ES veiksmus, o ypač ES veiksmus teisingumo politikos srityje, tvirtai grįsti ES pagrindinių teisių chartija.

4.1. Įtvirtinimas

Vykdydama ES teisingumo darbotvarkę, ES turi pirmiausia įtvirtinti pasiektą pažangą, užtikrindama, kad būtų laikomasi pagrindinių teisių ir kad ES teisės aktais užtikrinamos teisės virstų tikrove. Valstybės narės turi perkelti į nacionalinę teisę, efektyviai įdiegti ir naudoti ES lygmeniu priimtas priemones. Tais atvejais, kai šios teisės negerbiamos, turėtų būti numatyta efektyvių taisomųjų priemonių.

i) Pagrindinių teisių apsauga

ES turi stengtis ir toliau išlikti Chartijos taikymo pavyzdžiu. Tam reikia visų Europos institucijų ir valstybių narių veiksmų įgyvendinant ES teisės aktus skatinti efektyvų Chartijos taikymą, o antriniuose teisės aktuose spręsti konkrečių teisių, tokių kaip asmens duomenų apsaugos, lyčių lygybės, piliečių teisių, teisės į teisingą bylos nagrinėjimą ar vaiko teisių, klausimus. Užtikrinti veiksmingą šių teisių apsaugą visoje ES nepaprastai svarbu siekiant įgyti gyventojų pasitikėjimą tinkamu Europos teisingumo erdvės veikimu. Šioms teisėms priklauso ir mažumoms priklausančių arba ypač pažeidžiamų asmenų, tokių kaip vaikai, nusikaltimo aukos ar neįgalieji, teisės. Be to, reikia ir toliau bendromis jėgomis kovoti su ksenofobiją ar rasinę neapykantą kurstančiais pareiškimais bei nusikaltimais ES. ES pagrindinių teisių agentūros konsultacijos ir patirtis yra svarbi prisidedant prie ES politikos kūrimo, įskaitant baudžiamuosius klausimus.

ES taip pat turėtų toliau siekti užtikrinti vyrų ir moterų užmokesčio, pensijų ir dalyvavimo darbo rinkoje lygybę, įskaitant aukščiausių valdymo postų užėmimą. Šiuo veiksmu būtų galima užtikrinti, kad Europoje bus visapusiškai pasinaudota turimais gabumais.

ii) Veiksmingų taisomųjų priemonių užtikrinimas

Be veiksmingų taisomųjų priemonių nebus ir teisių. ES turėtų toliau stengtis užtikrinti pagarbą asmens teisei į veiksmingas taisomąsias priemones teisme, jei jo ES teisė yra pažeista (Chartijos 47 straipsnis), įskaitant atvejus, kai dėl nacionalinių procedūrų piliečiams ypač sunku naudotis ES jiems užtikrinamomis teisėmis sprendžiant tarpvalstybines bylas.

Siekdamos toliau lengvinti greitą ginčų sprendimą, valstybės narės turėtų skatinti naudoti kitas ES sukurtas neteisminio žalos atlyginimo priemones ir taisomuosius mechanizmus, siūlančius greitą, veiksmingą ir ne tokį brangų ginčų sprendimą. Šiems mechanizmams ir priemonėms priklauso, pavyzdžiui, tarpininkavimas, alternatyvaus ginčų sprendimo būdai, ginčų sprendimas internetu, SOLVIT, Europos ieškinių dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūra ir neseniai priimtas europinis sąskaitos blokavimo įsakymas.

Atitinkamą vaidmenį gali suvaidinti ir peržiūrėjimas administracine tvarka, nacionalinių vykdymo užtikrinimo institucijų veikla ir lygybės institucijų procedūros. Veiksmingam tam tikrų ES teisių, pavyzdžiui, laisvo judėjimo teisės ar teisės į asmens duomenų apsaugą, užtikrinimui būtinas glaudus nacionalinių valdžios institucijų ar administracijų bendradarbiavimas. Siekiant geriau spręsti ES masto vartotojų apsaugos teisės aktų pažeidimų klausimus, reikia sustiprinti nacionalinių vykdymo užtikrinimo institucijų bendradarbiavimą. Kai to reikalauja ES teisė, pavyzdžiui, duomenų apsaugos institucijų atveju, turi būti užtikrintas vykdymo užtikrinimo institucijų nepriklausomumas.

Veiksmingam ES teisės taikymui gyvybiškai svarbios ir gerai veikiančios administracinių bylų sprendimo teisingumo sistemos.

iii) Teisėjų mokymas

ES teisės poveikis kasdieniam Europos piliečių gyvenimui ir verslui toks didelis, kad visi nacionaliniai praktikuojantys teisininkai,– nuo advokatų ir antstolių iki teisėjų ir prokurorų, – taip pat turi gerai išmanyti ne tik savo valstybės nacionalinę teisę, bet ir ES teisę, gebėti ją aiškinti ir veiksmingai užtikrinti jos vykdymą. Decentralizuotoje Sąjungos teisinėje sistemoje nacionalinių teismų teisėjams dažnai tenka tapti „Sąjungos teisės teisėjais“, kad galėtų atlikti savo pareigas.

Todėl siekiant užtikrinti, kad ES teisė būtų teisingai įgyvendinama ir taikoma, stiprinti pasitikėjimą kitų šalių teismų sistemomis ir padėti praktikuojantiems teisininkams pasitikėti vienas kitu ir stiprinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą, ypač svarbūs yra praktikuojančių teisininkų mokymai ES teisės srityje.

2011 ir 2012 m. mokymai ES teisės srityje surengti daugiau negu 130 000 praktikuojančių teisininkų. Šis skaičius apėmė ketvirtadalį visų ES teisėjų ir prokurorų. Dabar atėjo metas išplėsti veiklą ir nuo pat pradžių į ES teisės mokymus aktyviai įtraukti teismų darbuotojus ir praktikuojančius teisininkus. Europos teisėjų mokymo tinklo sukauptą patirtį reikia įtvirtinti ir išplėsti, įtraukiant visus naujus teisėjus ir prokurorus. Be to, reikia visapusiškai išnaudoti e.-mokymo galimybes.

Siekdama lengvinti praktikuojančių teisininkų mokymą, ES turėtų visapusiškai išnaudoti esamus tinklus; tai padėtų pasiekti tikslą iki 2020 m. surengti 50 proc. iš jų, iš viso 700 000 asmenų, mokymus ES teisės srityje. Komisija pasirengusi remti šias pastangas: jos įsitikinimas mokymo svarba atsispindi 2014–2020 m. Teisingumo finansinėje programoje.

35 proc. viso programos biudžeto, kuris yra 378 mln. EUR, bus skirta remti visų teisingumo profesijos atstovų aukštos kokybės Europos mokymo projektus ir padėti dalytis geriausios tokių sričių, kaip mokymo programos ar interaktyviojo mokymo metodai, praktikos pavyzdžiais.

iv) Informacijos ir ryšių technologijos

Informacijos ir ryšių technologijos (e. teisingumas) lengvina piliečių ir verslo įmonių galimybes siekti teisingumo.

Tokios svetainės, kaip e. teisingumas[19] ir kitos, kuriose piliečiai ir verslo atstovai informuojami apie jų teises (pvz., „Your Europe“[20]), turėtų būti vystomos toliau ir paverčiamos operacinėmis priemonėmis, lengvinančiomis prieigą prie teisingumo ir mažinančiomis nebūtinų biurokratinių procedūrų valstybėse narėse, ypač nagrinėjant civilines ir komercines bylas. Portalas e. teisingumas gali palengvinti ir tarpvalstybinį bendradarbiavimą, pavyzdžiui, jame piliečiai ir praktikuojantys teisininkai gali rasti į visas ES oficialiąsias kalbas išverstus dokumentų šablonus ir formas. Sujungus ES lygmeniu atskirų valstybių registrus pavyktų pasiekti, kad praktikuojantys teisininkai, piliečiai ir verslo įmonės galėtų kitoje valstybėje narėje gauti jiems reikalingą informaciją. Šiems registrams priklauso įmonių, žemės ir nemokumo, taip pat testamentų registrai.

E. teisingumo priemonės gali būti naudingos ne tik tarpvalstybiniais atvejais. Europos teisingumo erdvėje vis labiau plinta tiesioginis elektroninis piliečių, praktikuojančių teisininkų, verslo įmonių ir teismų bendravimas, ir ES turėtų remti šios srities iniciatyvas. Vykstant struktūrinėms reformoms ir kuriant šiuolaikišką viešąjį administravimą nacionalinių teisingumo sistemų suskaitmeninimas tampa itin svarbia nacionalinių teisingumo sistemų veiksmingumo užtikrinimo priemone.

ES turėtų skatinti naudoti elektronines priemones, kurios gali teikti tikros naudos piliečiams, verslo įmonėms, praktikuojantiems teisininkams ir teismams, įskaitant priemones, suteikiančias prieigą prie kitų valstybių narių teismų praktikos.

v) Operatyvus bendradarbiavimas

Visos Europos praktikuojantys teisininkai turi bendradarbiauti, greitai ir saugiai keistis informacija ir gauti kolegų pagalbą. Labai svarbu plėsti visų dalyvių operatyvų bendradarbiavimą, ypač kuriant tarpusavio pasitikėjimą.

Esami civilinių ir baudžiamųjų bylų nagrinėjimo mechanizmai bei tinklai, tokie kaip Europos teisminiai tinklai, turėtų būti stiprinami ir jų galimybės visapusiškai išnaudojamos, be kita ko ir internetu.

Eurojustas turi visapusiškai tame dalyvauti ir naudotis jame vykdomomis reformomis, nes ši ES įstaiga išliks labai svarbi koordinuojant traukimą baudžiamojon atsakomybėn už nusikaltimus net ir įsteigus Europos prokuratūrą, kurios veikla, bent pradžioje, bus sutelkta į kovą su sukčiavimu, darančiu žalą Sąjungos finansiniams interesams. Kalbant apie kitus tarpvalstybinius nusikaltimus, Eurojustui čia skiriamas pagrindinis vaidmuo, todėl reikia toliau didinti jo veiksmingumą. Tokiomis aplinkybėmis reikia kuo geriau išnaudoti jungtinių tyrimo grupių teikiamas galimybes.

[19] https://e-justice.europa.eu/

[20] http://europa.eu/youreurope/

4.2. Kodifikavimas

Galiojančių įstatymų ir praktikos kodifikavimas gali padėti geriau išmanyti ir suprasti teisės aktus bei juos naudoti, didinti tarpusavio pasitikėjimą, taip pat nuoseklumą ir teisinį tikrumą, be to, prisidėti prie procedūrų supaprastinimo ir nebūtinų biurokratinių procedūrų panaikinimo. Dažnai tam tikrų galiojančių ES teisės aktų, susijusių su teisingumu ar atitinkama Sąjungos Teisingumo Teismo teisingumo srities teismo praktika, dalių kodifikavimas gali būti naudingas tuo, kad užtikrina teisės aktų nuoseklumą ir aiškumą piliečiams ir visiems naudotojams.

- **Civilinė ir komercinė teisė**: Nuo 2000 m. ES priėmė daug taisyklių, susijusių su civilinėmis ir komercinėmis bylomis ir įstatymų kolizija. ES turėtų išnagrinėti, ar galiojančių priemonių kodifikavimas būtų naudingas, visų pirma įstatymų kolizijos srityje;
- **Vartotojų teisė:** Atlikus bendro Vartotojų teisių direktyvos ir su ja susijusių *acquis* vartotojų teisės aktų srityje veikimo įvertinimą, reikėtų išnagrinėti ir įvertinti galiojančiais teisės aktais grindžiamas kodifikavimo iniciatyvas. Tuo turėtų būti siekiama padidinti vartotojų informuotumą apie jų teises, supaprastinti iš dalies viena kitą dubliuojančias direktyvas ir padėti bendrovėms skirtingomis aplinkybėmis taikyti tas pačias taisykles;
- **Baudžiamoji teisė**: ES teisės aktai dėl procesinių teisių baudžiamuosiuose procesuose šiuo metu įtraukti į daugelį įvairių priemonių, kurios per pastaruosius metus buvo tobulinamos ir palaipsniui priimamos. Siekiant dar labiau sulyginti visiems vienodas sąlygas ir didinti įtariamųjų teisių apsaugos nuoseklumą, reikia išnagrinėti poreikį vienoje priemonėje kodifikuoti procesines teises baudžiamuosiuose procesuose vienoje.

Siekiant skatinti pasitikėjimą ir tarpusavio bendradarbiavimą, reikėtų atsižvelgti ir į Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką dėl susijusių taisyklių ir principų, kuriuos turi taikyti nacionalinės administracijos įgyvendindamos ES teisę.

4.3. Papildymas

Teisingumo politika yra greitai kintanti sritis, kuriai didžiausią poveikį daro didėjantis piliečių ir verslo judumas. Todėl kai tinkama gali tekti numatyti iniciatyvas dėl esamų teisingumo politikos sričių ir teisinių priemonių papildymo. Tai visada reikia daryti siekiant didinti tarpusavio pasitikėjimą, lengvinti piliečių gyvenimą ir dar labiau skatinti augimą. Šių papildomų iniciatyvų poreikį ir jų teikiamą naudą reikės įvertinti taip pat nuodugniai, kaip ir kitose ES politikos srityse. Be to, visada reikės atsižvelgti į skirtingas valstybių narių teisės sistemas ir tradicijas. Galimi būdai, pavyzdžiui, tarpusavio pripažinimas, taikomos teisės nustatymas, įprastinis suderinimas ir suderintos neprivalomos materialinės ar procesinės teisės pasirinktys, priklausys nuo nagrinėjamo klausimo.

Tarpusavio pasitikėjimo didinimas. Tarpusavio pasitikėjimą kelia nepriklausomos, kokybiškos ir veiksmingos teisingumo sistemos. Reikėtų siekti šalinti esamus ar suvokiamus trūkumus, kad piliečiai ir verslo įmonės galėtų visapusiškai pasitikėti teismų sistemomis, su kuriomis jiems tenka susidurti. Esminis tarpusavio pasitikėjimo skatinimo ir civilinėse, ir baudžiamosiose bylose elementas yra užtikrinimas, kad abiejų šalių teisės yra saugomos. Reikia išnagrinėti procesinių teisių stiprinimo civilinėse bylose poreikį, pavyzdžiui, kiek tai susiję su dokumentų įteikimu ar įrodymų rinkimu, ir užtikrinti, kad pirmiausiai būtų

atsižvelgiama į vaiko interesus. Siekiant gerinti glaudų bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose, galima, remiantis jau nuveiktu darbu, dar labiau didinti priemonių tarpusavio pripažinimą tokiose srityse, kaip baudų, nutarimų konfiskuoti ir nušalinimo dėl elgesio pripažinimas. Įsteigus Europos prokuratūrą praktika parodys, ar reikės papildomų priemonių.

Augimo skatinimas. Tolesniam augimo skatinimui taip pat gali prireikti papildomų teisingumo politikos iniciatyvų, pavyzdžiui, žengti dar vieną žingsnį vystant ES sanavimo ir gelbėjimo kultūrą nemokumo atveju. Gali būti, kad visoms valstybėms narėms prireiks būtiniausių materialinės nemokumo teisės srities standartų, kad gyvybingos, tačiau finansinių sunkumų patiriančios įmonės galėtų kuo anksčiau atlikti restruktūravimą. Technologijų plėtrai, ypač rinkose, turinčiose didelį augimo potencialą (tokiose, kaip debesų rinka), reikia, kad ES civilinės teisės aktai būtų nuolat atnaujinami. Šią problemą galėtų padėti išspręsti aiškesnė ir nuoseklesnė civilinės ir sutarčių teisės sistema, įskaitant pasirenkamąsias sistemas, kuriose atsižvelgiama į nacionalinių teisės sistemų subsidiarumą ir įvairovę; tuo būdu verslo įmonėms būtų užtikrintos visiems veikėjams vienodos sąlygos ir kartu ginami vartotojų interesai. Vartotojų apsaugos teisių vykdymo užtikrinimas išlieka nacionalinio lygmens, nors tarpvalstybinio apsipirkimo apimtys auga. Stiprinant vykdymo užtikrinimą arba suteikiant daugiau aiškumo galiojantiems vartotojų apsaugos įstatymams būtų galima padidinti vartotojų pasitikėjimą.

Palengvinti piliečių gyvenimą. Siekiant visapusiškai įgyvendinti visų piliečių teisę dalyvauti demokratiniame Sąjungos gyvenime ir suteikti galimybę judiems ES piliečiams geriau integruotis priimančioje šalyje, gali būti nagrinėjamas poreikis priimti nuostatų, papildančių ES sutartyse nustatytas piliečių teises. Siekdama išvengti aplinkybių, kuriomis piliečiams kyla problemų, pavyzdžiui, susijusių su civilinės būklės įrašais, ES turėtų įvertinti tolesnių veiksmų, tokių kaip pavardžių rašymo taisyklės, papildančių esamus pasiūlymus palengvinti ypatingos praktiškos svarbos viešųjų dokumentų priėmimą, piliečiams ar įmonėms naudojantis savo laisvo judėjimo teise, poreikį. Ne visada nukentėjusiems užtikrinama priimtina kompensacija, ypač iš nusikaltėlio, baudžiamojo proceso metu. Reikėtų išnagrinėti su tuo susijusius taisomuosius veiksmus. Be to, nacionalinių romų integravimo strategijų nuostatas reikia paversti konkrečiais nacionalinio ir vietos lygmens veiksmais. Tam reikia optimaliai panaudoti ES finansavimą ir išsiaiškinti, kaip geriau taikyti ES fondų paramą būtent romų įtraukčiai skatinti.

Aktyvus dalyvavimas **tarptautiniuose** forumuose ir bendravimas su ES partneriais labai svarbus siekiant užtikrinti, kad ES piliečiai ir įmonės būtų apsaugoti, palaikydami ryšius su trečiosiomis šalimis. Reikėtų siekti, kad tai, kas ES lygmeniu pasiekta teisingumo srityje ginant teises ir nustatant standartus, pavyzdžiui, asmens duomenų apsaugos srityje, būtų remiama ir aktyviai skatinama ES ryšiuose su trečiosiomis šalimis. Ypač reikėtų atsižvelgti į veiksmingų teisingumo sistemų skatinimą, visų pirma plėtros ir kaimyninėse šalyse. Daugiašaliu lygmeniu pirmenybė teikiama veiksmingesniam bendradarbiavimui su tarptautinės privatinės teisės Hagos konferencija, kurioje ES vienu balsu pasisako civilinės ir komercinės teisės srityse.

Atsižvelgiant į ES prisijungimo prie Europos žmogaus teisių konvencijos, dėl kurio Tarybos įgaliota Komisija derėjosi 2010–2014 m., svarbą bendrai pagrindinių teisių padėčiai Europos teisingumo erdvėje, reikia įveikti paskutines kliūtis, siekiant šio tikslo. Kai Teisingumo Teismas paskelbs nuomonę apie šių derybų rezultatus, ES, visapusiškai atsižvelgdama į šią nuomonę, turėtų imtis visų būtinų veiksmų kuo greičiau užbaigti derybas ir atlikti ratifikavimo procedūras visose ES valstybėse narėse, tuo atlikdama Sutartyse numatytą prievolę.

5. IŠVADA

ES teisingumo politika darosi vis svarbesnė ES integracijai ir daro tiesioginį poveikį daugeliui piliečių. Ji vaidina labai svarbų vaidmenį užtikrinant bendrųjų vertybių, kuriomis grindžiama Sąjunga, laikymąsi, skatina ekonomikos augimą ir prisideda prie kitų ES politikos sričių veiksmingumo. Tinkamai suformuota ES teisingumo politika galima užtikrinti, kad asmenys ir įmonės, ypač tie, kurie naudojasi laisvo judėjimo teise, galėtų efektyviai pasinaudoti pasitikėjimu grindžiama ir visapusiškai veikiančiai bendrąja Europos teisingumo erdve.

Šioje ES teisingumo darbotvarkėje iki 2020 m. nustatomos ateinančių metų orientacinės Komisijos politikos kryptys ES veiklai, kurios bus aptartos su Europos Parlamentu ir Taryba bei diskutuojamos su visuomene. Šių diskusijų rezultatai turėtų įkvėpti parengti strategines gaires, kurias Europos Vadovų Taryba pateiks vadovaudamasi SESV 68 straipsniu.

Siekiant įgyvendinti šias orientacines kryptis reikės nuolatinio, ryžtingo visų ES institucijų ir valstybių narių pastangų, taip pat visapusiško visų suinteresuotųjų subjektų, visų pirma piliečių kaip teisingumo sistemų galutinių naudotojų, teisminių institucijų ir praktikuojančių teisininkų aktyvumo. Jų aktyvus dalyvavimas gyvybiškai svarbus ieškant sprendimų į tikrus, praktinius klausimus, kylančius kasdieniame piliečių ir įmonių gyvenime, kuriais būtų patenkinami jų lūkesčiai. Siekiama, kad 2020 m. teisingumas ir piliečių teisės ES galiotų be jokių sienų.